

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **P.**, so sídlom v B., zastúpenej Advokátskou kanceláriou **D.**, so sídlom v B., v mene a na účet ktorej koná advokát a konateľ Mgr. **T. K.**, proti odporcovi **J. S.**, bývajúcemu v B., zastúpenému JUDr. **E. L.**, advokátkou v B., o **bezdôvodné obohatenie**, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 10 C 227/2008, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 8. októbra 2013 sp. zn. 5 Co 172/09 v spojení s opravným uznesením z 2. decembra 2013, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 8. októbra 2013 sp. zn. 5 Co 172/09 v spojení s opravným uznesením z 2. decembra 2013 sp. zn. 5 Co 172/2009 vo výroku o trovách prvostupňového a odvolacieho konania **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava V rozsudkom z 12. januára 2009 č. k. 10 C 227/2008-81 návrh navrhovateľky, ktorým sa domáhala zaplata sumy 3 152 000 Sk (104 627,24 €) s príslušenstvom titulom bezdôvodného obohatenia zamietol a uložil jej povinnosť zaplatiť odporcovi trovy konania v sume 6 277,5 € a trovy právneho zastúpenia v sume 2 279,5 €, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. O trovách konania a právneho zastúpenia rozhodol podľa § 142 ods. 1 O. s. p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie navrhovateľky (podaním z 2. októbra 2013 – č. l. 181 – 183 spisu – zobrala návrh späť, s ktorým späťvzatím odporca nesúhlasil – č. l. 184 spisu, pretože od samého začiatku bolo zjavné, že návrhom uplatnený nárok bol bez akéhokolvek právneho základu) rozsudkom z 8. októbra 2013 sp. zn. 5 Co 172/09 v spojení s opravným uznesením z 2. decembra 2013 sp. zn. 5 Co 172/2009 (č. l. 191) napadnutý

rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej potvrdil a v časti náhrady trov konania ho zmenil tak, že odporcovi náhradu trov prvostupňového konania nepriznal. Odporcovi nepriznal ani náhradu trov odvolacieho konania. S názorom prvostupňového súdu vysloveným vo veci samej (o nedôvodnosti a predčasnosti návrhu) sa nestotožnil z dôvodu, že vzhľadom na zrušenie rozsudku odvolacieho súdu, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo veci ochrany osobnosti (z 8. decembra 2004 sp. zn. 2 Co 200/04) dovolacím súdom bolo možné predmetný návrh (na vydanie bezdôvodného obohatenia) v danom čase úspešne podať. Vzhľadom však na zmenu situácie (opätovné rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa o vyhovení návrhu na ochranu osobnosti), po následnom nepripustení späťvzatia návrhu zo 7. októbra 2013 (č. l. 186 spisu), mu nezostalo nič iné ako napadnuté rozhodnutie potvrdiť. O trovách prvostupňového a odvolacieho konania rozhodol podľa § 150 O. s. p., pričom dôvody hodné osobitného zreteľa videl v samotnom predmete konania, keď v čase rozhodovania súdu prvého stupňa vo veci samej existoval nárok navrhovateľky na vydanie bezdôvodného obohatenia a nemožno preto povedať, že návrh navrhovateľky bol nesprávny alebo šikanózny (ako tvrdil odporca), ale naopak právnym poriadkom prípustný.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu vo výroku o trovách prvostupňového a odvolacieho konania podal dovolanie odporca, pričom dovolací dôvod vyvodzoval z ustanovenia § 237 písm. f/ O. s. p. Navrhol rozsudok krajského súdu v spojení s opravným uznesením v napadnutej časti zrušiť a vec mu v tejto časti vrátiť na ďalšie konanie. Namietal, že postupom (rozhodnutím) krajského súdu (nepriznaním mu trov konania) mu bola odňatá možnosť konať vo veci tým, že porušil ustanovenie § 213 ods. 2 O. s. p., keď ho nevyzval, aby sa vyjadril k možnému použitiu ustanovenia § 150 O. s. p. (nebol prítomný na odvolacom pojednávaní) a tým bolo jeho rozhodnutie v tejto časti absolútne prekvapivé (k jeho aplikácii nebol daný žiadny zjavný a objektívny dôvod). Poukázal na (dve významné) funkcie, ktoré plní náhrada trov konania, na výsledok konania a charakter bezdôvodného obohatenia, z ktorého vyplýva zásada, že povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie je daná len vtedy, ak nie sú splnené predpoklady pre vznik zodpovednosti za škodu. V prípade, ak navrhovateľka zapríčinila, že sa musel brániť proti nedôvodnému návrhu (na vydanie bezdôvodného obohatenia), ktorý výsledok je objektívny, lebo vyplýva z právoplatného rozhodnutia a nie zo svojvoľnej úvahy krajského súdu, zásadne mala niest' aj sankciu v podobe povinnosti nahradiť mu trovy konania, ktoré mu v súvislosti s bezdôvodným návrhom vznikli a keď pritom nešlo o malú sumu.

Navrhovateľka sa k dovolaniu odporcu nevyjadřila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O. s. p.) a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 242a ods. 1 O. s. p.) dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu vo výroku o trovách prvostupňového a odvolacieho konania treba zrušiť.

Výrok o náhrade trov konania nestráca charakter uznesenia (§ 167 ods. 1 O. s. p.), aj keď sa stal súčasťou rozhodnutia súdu vo veci samej, teda rozsudku.

Proti uzneseniu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) alebo ak odvolací súd rozhodol vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ O. s. p.). Podľa § 239 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Podľa výslovného znenia § 239 ods. 3 O. s. p. však ustanovenia odsekov 1, 2 neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti, predbežnom opatrení, poriadkovej pokute, znalcovskom, tlmočnom, o odmietnutí návrhu na zabezpečenie predmetu dôkazu vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákonom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

Nakoľko dovolaním odporcu je napadnuté uznesenie odvolacieho súdu o trovách (prvostupňového a odvolacieho) konania, ktoré vykazuje znaky jedného z rozhodnutí, ktoré je taxatívne vymenované v ustanovení § 239 ods. 3 O. s. p. ako rozhodnutie, kde dovolanie nie je prípustné, je nepochybné, že prípustnosť dovolania odporcu z ustanovenia § 239 O. s. p. nemožno vyvodiť.

So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p. ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O. s. p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len

na skúmanie prípustnosti dovolania odporcu smerujúceho proti uzneseniu (o trovách konania) podľa § 239 O. s. p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O. s. p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku či uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdov, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ O. s. p. dovolateľ nenamietal a ich existenciu nezistil ani dovolací súd. Preto prípustnosť dovolania z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

S prihliadnutím na obsah dovolania odporcu Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne skúmal, či postupom odvolacieho súdu nedošlo k odňatiu možnosti účastníkom konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.).

Pod odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a oprávnených záujmov.

Prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O. s. p. nie je daná už tým, že dovolateľ tvrdí, že napadnuté rozhodnutie je postihnuté touto vadou, ale len vtedy, ak touto vadou rozhodnutie skutočne trpí, t. j. že nastali skutočnosti, v dôsledku ktorých vada vznikla a prejavila sa (resp. nebola odstránená) v rozhodnutí (v postupe) odvolacieho súdu.

Podľa § 213 ods. 2 O. s. p. ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Zákon v citovanom ustanovení zakotvuje, že účastníci by nemali byť zaskočení možným iným právnym posúdením veci súdom bez toho, aby im bolo umožnené tvrdiť skutočnosti významné z hľadiska sudcovho právneho názoru a navrhnúť k ich preukázaniu dôkazy. Sudcov iný právny názor, než je názor účastníkov konania, môže súd účastníkom

v priebehu konania oznámiť. Účelom oboznámenia účastníkov konania s tzv. predbežným právnym posúdením veci je zameranie dokazovania na sporné skutočnosti tak, aby sa vyslovený predbežný názor sudcu potvrdil alebo vyvrátil. To znamená, že inštitút tzv. predbežného právneho posúdenia veci sa uplatní iba v prípade rozhodovania o veci samej, t. j. o samotnom žalobnom návrhu, nie o návrhu o trovách konania. Je tomu tak z dôvodu, že rozhodnutie vo veci samej je výsledkom dokazovania a jeho hodnotenia súdom a rozhodovanie o trovách konania je ovládané zásadami, a to zásadou úspechu vo veci a zásadou zodpovednosti za zavinenie (pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prijaté na zasadnutí občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 10. decembra 2013 v znení : „Postup odvolacieho súdu podľa § 213 ods. 2 O. s. p. neprichádza do úvahy pri rozhodovaní o trovách konania a ani pri iných nemeritórnych rozhodnutiach“, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. júla 2013 sp. zn. 3 Cdo 120/2013).

Z uvedeného vyplýva, že námietka odporcu o výskyte vady konania podľa § 237 písm. f/ O. s. p. vo vzťahu k ustanoveniu § 213 ods. 2 O. s. p. nie je dôvodná. Najvyšší súd Slovenskej republiky však napriek tomu dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti treba zrušiť.

Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústava) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len Dohovor) je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (pozri III. ÚS 209/04, IV. ÚS 115/03). Európsky súd pre ľudské práva v rámci svojej judikatúry vyslovil, že právo na spravodlivý proces zahŕňa aj právo na riadne a vyčerpávajúce odôvodnenie súdneho rozhodnutia (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9.12.1994).

Požiadavka riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia sa vzťahuje na každý výrok rozhodnutia, teda okrem rozhodnutia vo veci samej aj rozhodnutia o nepriznaní náhrady trov konania. Odôvodnenie rozhodnutia (vo všetkých jeho výrokoch) musí byť zároveň dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu jeho správnosti v konaní o riadnom či mimoriadnom opravnom prostriedku. Ak rozhodnutie neobsahuje náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O. s. p. v spojení s § 167 ods. 2 O. s. p.), je nepreskúmateľné. Takéto (arbitrárne) rozhodnutie súdu porušuje právo účastníka na spravodlivý súdny proces a v konečnom

dôsledku mu odníma možnosť konať pred súdom, pretože mu upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

Porušením práva na spravodlivý proces nie je len nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ale aj postup súdu, ktorý je celkom zjavne chybnou a arbitrárnou aplikáciou príslušného ustanovenia o trovách konania (pozri II. ÚS 198/07).

Odvolačí súd (na rozdiel od súdu prvého stupňa) dospel k záveru, že predmetu konania a jeho právneho záveru týkajúceho sa veci samej (rozdielnemu od právneho záveru prvostupňového súdu) zodpovedá rozhodnutie o trovách (prvostupňového a odvolacieho) konania podľa § 150 O. s. p.

V danej veci teda odvolací súd zohľadnil dôvody hodné osobitného zreteľa, za ktoré považoval jeho právny záver, odlišný od právneho záveru súdu prvého stupňa, vo vzťahu k dôvodnosti nároku uplatneného navrhovateľkou titulom bezdôvodného obohatenia. Zamietavý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil len z dôvodu zmeny skutkového stavu, spočívajúceho v tom, že krajský súd opätovne – po zrušení jeho predchádzajúceho potvrdzujúceho rozsudku dovolacím súdom – potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým vyhovel návrhu navrhovateľa – v danej veci odporcu – o ochranu osobnosti.

Podľa § 150 ods. 1 O. s. p. ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril, to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy predložiť.

V sporovom konaní sa povinnosť nahradiť trovy konania spravuje predovšetkým zásadou úspechu v konaní (§ 142 ods. 1 O. s. p.). Aplikácia citovaného ustanovenia § 150 ods. 1 O. s. p. pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania, avšak súd dôjde k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania. Pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobné a iné pomery všetkých účastníkov konania, a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoj

v konaní. Nepriznanie náhrady trov konania musí zodpovedať zvláštnym okolnostiam konkrétneho prípadu a jedným z rozhodujúcich hľadísk je aj to, aby sa takéto rozhodnutie nejavilo ako neprimeraná tvrdosť voči účastníkovi a aby neodporovalo dobrým mravom.

Ustanovenie § 150 ods. 1 O. s. p. nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým treba pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Preto nie je možné vykladať ho tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania.

V porovnaní so súdom prvého stupňa, ktorý (vychádzajúc z plného úspechu odporcu v konaní) rozhodol o trovách konania podľa § 142 ods. 1 O. s. p., odvolací súd aplikoval ustanovenie § 150 ods. 1 O. s. p., bez toho, aby posúdil celý komplex (uvedených) okolností relevantných pre rozhodovanie o náhrade trov konania podľa tohto zákonného ustanovenia. Aby súd tento komplex mohol zodpovedne posúdiť, musí nevyhnutne najskôr poznať všetky doň patriace okolnosti, pretože len na tomto základe môže potom so znalosťou veci niektorým z nich priznať prioritu pred ostatnými. Odvolací súd výnimočnosť prípadu z hľadiska aplikácie ustanovenia § 150 ods. 1 O. s. p. videl len v okolnostiach danej veci, ktoré ustálil v predmete konania (konanie o vydanie bezdôvodného obohatenia). Nepriznanie náhrady trov konania podľa tohto ustanovenia však nemožno odôvodniť len všeobecným záverom hodnotiacim rozhodovanie o určitom nároku v určitom čase (pozri R 23/1989, nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 24. júna 2009, sp. zn. I. ÚS 109/09).

Pokiaľ sa teda krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku zameral v súvislosti s rozhodnutím o trovách konania len na konštatovanie, že dôvodom aplikácie ustanovenia § 150 O. s. p. bol predmet konania a to bez náležitého ďalšieho odôvodnenia, postupoval v rozpore so zákonom, a tým porušil právo účastníka konania na spravodlivý súdny proces a odňal mu možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.).

Je pritom nepochybné, že odporca mal v konaní plný úspech, pred rozhodnutím odvolacieho súdu navrhovateľka zobrala návrh späť, ktoré späťvzatie, ako vyplýva zo zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom z 8. októbra 2013, odvolací súd z dôvodu nesúhlasu odporcu nepripustil (č. l. 186 spisu) a napokon odvolací súd pri svojom právnom závere, ktorého správnosťou sa dovolací súd zaoberať nemohol, vychádzal z iných skutkových okolností ako prvostupňový súd v danom čase. Preto záver odvolacieho súdu

odôvodňujúci aplikáciu § 150 ods. 1 O. s. p. nemožno považovať ani za plne súladný s funkciami, ktoré má náhrada trov konania plniť, so zásadami, na ktorých je povinnosť nahradiť trovy konania založená a s povinnosťou súdu riadneho a preskúmateľného hodnotenia danosti dôvodov hodných osobitného zreteľa vychádzajúcich z konkrétnych okolností prejednávanej veci a z toho dôvodu za vecne správny.

Dovolací súd poukazuje aj na názor vyslovený Ústavným súdom Slovenskej republiky v jeho náleze z 2. septembra 2009 sp. zn. III. ÚS 192/09, podľa ktorého „ak odvolací súd evidentne prehliadne úspech účastníka občianskoprávneho konania v spore s iným účastníkom konania, ktorý úspech nemal, a jeho rozhodnutie, ktorým zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o trovách konania, neobsahuje preskúmateľné dôvody, na ktorých je založené (absentuje špecifikácia a konkretizácia dôvodu hodného osobitného zreteľa podľa § 150 ods. 1 O. s. p.), potom je potrebné toto rozhodnutie považovať za arbitrárne, a tým aj za ústavne neakceptovateľné a rozporné s čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“.

Keďže konanie a rozhodnutie odvolacieho súdu vo výroku o trovách prvostupňového a odvolacieho konania má vadu spočívajúcu v odňatí možnosti účastníkovi konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.), je dovolanie proti nemu nielen prípustné, ale aj dôvodné, lebo rozhodnutie vydané v konaní postihnutom touto procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie krajského súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2, 3 O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania ako aj dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 18. novembra 2014

JUDr. Oľga Trnková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová